

Kilpailuoikeutta ja kilpailun taloustiedettä

Mikko Puhakka

Professori

Oulun yliopisto

Kilpailuoikeutta ja kilpailun
taloustiedettä

A. Mentula (toim.) Kilpailuoikeudellinen vuosikirja 2003.

2. vuosikerta. 409 sivua. Multiprint Oy, Helsinki 2004.

Arvioitava vuosikirja on laajentunut ensimmäisestä versiostaan. Kirjan kirjoittajien joukossa on jälleen sekä oikeus- että taloustieteilijöitä ja lakimiehiä. Kirjassa on 19 kirjoitusta, neljä oikeustapausselostusta ja neljä kirja-arvostelua, joista viimeinen tosin puuttuu sisällysluettelosta. Osa artikkeleista on kirjoitettu englannin kielellä ja yksi ruotsin kielellä. Monikielinen kirja ei liene paras mahdollinen. Pitäytyminen ainoastaan suomen kielessä rajoittaa ulkomaiset kirjoittajat pois, jollei heidän tekstejään käännetä suomeksi, kuten esimerkiksi Kansantaloudellinen aikakauskirja joskus tekee. Kirjaa on tosiaankin tarkoitus julkaista vuosittain ja se on edelleen avoin foorumi kilpailusta kiinnostuneille kirjoittajille. Tällainen kilpailuasioden vuosikirja on hyödyllinen väline välittämään taloustieteellisen tutkimuksen tietoa oikeustieteilijöille ja kilpailuviranomaisille. Kilpailun taloustieteilijät saavat kirjan avulla tietoa oikeustieteilijöiden näkökulmista ja relevanteista oikeustapauksista.

Vuosikirjan päätoimittaja toteaa esipuheessaan mielestäni aivan oikein: ”Kilpailuoikeudessa oikeudellisen ja taloustieteellisen arvioinnin tulee luontevasti nivoutua toisiinsa.” Itse

lisäisin tähän vielä sen, että taloustieteen, jota käytetään, tulee olla uskottavaa ja tutkimuksellisesti koeteltua ja tunnustettua. Korostaahan kilpailunrajoituslakimme (480/1992 ja 318/2004) kuluttajan etua ja elinkeinon harjoittamisen vapautta (1 § 2. mom.) sekä teknisen ja taloudellisen kehityksen edistämistä (5 § kohta 1). Tämä tarkoittaa mielestäni, että kilpailupolitiikan analysoijalla tulee olla selkeä käsitys, miten näitä tekijöitä voidaan arvioida ja mitata. Kansantaloustieteessä sellaisia analyysivälineitä, joilla nämä tehtävät voidaan suorittaa, on kehitetty jo pitkään ja kehitetään edelleen. Tämän vuoksi olen ainakin tässä vaiheessa epäileväinen, kuinka paljon behavioristista taloustiedettä tai ns. psykologista taloustiedettä, josta *Vihanto* kirjoittaa, voidaan käyttää käytännön ratkaisutoimissa.

Kirjassa on hyödyllisiä kirjoituksia EU:n kilpailuoikeuden uudistuksista ja myös oman lakimme (480/1992) muutoksista (318/2004). Yrityskauppavalvonnan kysymyksille on uhrattu kolme kirjoitusta. Viestintä-, liikenne- ja energiamarkkinat ovat saaneet osakseen myös kolme artikkelia.

Suomessa tällä hetkellä voimassa olevan

viestintämarkkinalain (393/2003) 37 § sisältää vaatimuksen asettaa verkkovuokra kustannussuuntautuneella ja syrjimättömällä tavalla. Viestintämarkkinalakiin on ehdotettu muutoksia, joita pidän huolestuttavina. Nimittäin hallituksen esityksessä (HE 74/2004) joidenkin viestintämarkkinalain kohtien muuttamiseksi esitetään Viestintävirastolle oikeutta asettaa enimmäishinta huomattavan markkina-voiman teleoperaattorille, joka vuokraa kiinteää verkkoaan toiselle yritykselle. On kilpailuvirastollemme kunniaksi, että se on antamassaan lausunnossa vastustanut hintasäännötelyä (ks. <http://www.mintc.fi/oliver/upl629-Lausuntokokoelma.pdf>.) *Kotakorven* ja *Takalon* kirjoitus selventää näitä teemoja. *Juuselan* kirjoitus puolestaan antaa alalla toimivan byrokraatin näkemyksiä asiaan.

Kultti, *Takalo* ja *Toikka* keskustelevat kilpailu- ja patenttipolitiikan mahdollisesta ristiriidasta. He toteavat tällaisen ristiriidan melko vaimeaksi. Olisin mielelläni lukenut kirjoittajien käsityksiä *Boldrinin* ja *Levinen* viimeaikaisista tutkimuksista (esim. 2004), joissa he asettavat jopa patenttien olemassaolon kyseenalaiseksi. Yleensä on ajateltu, että patentit, takaamalla monopoliaseman joksikin aikaa, kannustavat innovointiin. Heidän mielestään innovaatioista saatava ylimääräinen voitto on saatavissa kilpailutilanteessa mm. sen vuoksi, että monien innovaatioiden kopiointiin (esim. jonkin lääkkeen valmistus) menee aikaa ja vaivaa.

M. Virtanen ja *Oker-Blom* esittelevät oikeustaloustieteen ehkäpä merkittävimmän tutkijan vetoomustuomioistuimen tuomarin *Richard A. Posnerin* kilpailupoliittisia näkemyksiä. Posnerin oikeustaloustieteelliset käsitykset lienevät Suomessakin jo melko tunnettuja. Esittely on mielestäni tasapuolinen ja korostaa Chicagon koulukunnan merkitystä.

Olen tyytyväinen, että Kilpailuvirastomme korkea virkamies suhtautuu tähän koulukuntaan näinkin myönteisesti.

P. Virtanen esittelee havaintojaan oikeuskäytännöstä toimivan tuomarin näkökulmasta. Virtasen mielenkiinnon kohteena on erityisesti määräävän markkina-aseman väärinkäytön käsittely markkinaoikeudessa. Ekonomistin on hyvä joskus perehtyä käytäntöön myös tältä kantilta.

Kirja-arvostelua – osastossa *Timonen* arvioi Turun kauppakorkeakoulussa julkaistun selvityksen hyödykemarkkinoiden kilpailullisuudesta. Raportissa ehdotettiin kilpailuinstituutin perustamista, joka sittemmin syntyikin Turun kauppakorkeakouluun. Odotukset tällaiselle instituutille ovat korkealla. Toivottavasti se pystyy saamaan aikaan tutkimusta, joka kelpaa myös kansainvälisiin tieteellisiin aikakauskirjoihin. Raportissa korostetaan ns. eklektistä lähestymistapaa kilpailupolitiikkaan. *Timonen* tuntuu pitävän tätä lähestymistapaa ainakin jonkin verran ongelmallisena.

Pidän huolestuttavana, että ”eklektinen” lähestymistapa, joka nousi esille myös Kilpailuviraston ja Palkansaajien tutkimuslaitoksen kilpailupolitiikkaseminaarissa 2.11.2004, on saanut jalansijaa suomalaisten kilpailuviranomaisten piirissä.¹ Lähestymistapaa ei tietääkseni ole ”testattu” kansainvälisillä tieteellisillä areenoilla. En pidä myöskään järkevänä, että suomalaisissa oikeustieteen kilpailuoikeutta tutkivissa väitöskirjoissa lähdetään liikkeelle ”eklektismistä”. Kirjassa arvioidussa *Kuoppamäen* väitöskirjassa tähän on tosin päädytty.

¹ *Olen lyhyesti kritisoinut tätä lähestymistapaa ko. seminaarissa pitämässäni kommenttipuheenvuorossa; ks. Pubakka (2004).*

Tämä vuosikerta on monipuolisempi kuin ensimmäinen versio. Seuraavassa esitän lyhyesti muutaman ehdotuksen teemoista, joita tulevaisuudessa volyymeissa voitaisiin käsitellä. Vaikka Microsoftin tapauksesta onkin jo jonkin aikaa ja siitä on kirjoitettu hyviä englanninkielisiä katsauksia, näkisin mielelläni, että joku kirjoittaisi siitä suomen kielellä selostuksen ja mahdollisen arvion. Tämä sen vuoksi, että tapauksessa tulivat esille monet ns. uuden talouden tärkeät käsitteet kuten kasvavat skaalatuotot, lyhytaikainen monopoliasema ja verkostovaihtokutukset.

Tähän liittyen näkisin myös tärkeäksi, että Suomessa keskusteltaisiin niistä suurista toiveista, joita kilpailuviranomaiset Microsoftin tapauksen yhteydessä asettivat verkostotaloustieteen argumenteille markkinoiden toimintaan puuttumiselle. Tällainen näkemys ei nimittäin ole kiistaton, vaan pikemminkin asia on päinvastainen.²

---

² Olen lyhyesti kritisoinut tätä lähestymistapaa ko. seminaarissa pitämässäni kommenttipuheenvuorossa; ks. Puhakka (2004).

Joku tutkija voisi arvioida Motta (2004) uuden kilpailupolitiikkaa käsittelevän kirjan. Ehkäpä jossakin vaiheessa olisi hyvä käydä myös lisäkeskustelua ”eklektisestä” lähestymistavasta kilpailupolitiikkaan. Toivon, että suomalaiset kilpailusta kiinnostuneet taloustieteilijät kirjoittavat tähän kirjaan myös jatkossa. Tämän kirjan ensimmäisestä vuosikerrasta kirjoittamassani arviossa kaipailin oikeustalous-tieteellistä yhdistystä Suomeen. Sellainen näyttää perustetun vuonna 2003 (www.finale.fi). □

Kirjallisuus:

- Boldrin, M. ja D. Levine (2004): ”The Case against Intellectual Monopoly”. 2003 Lawrence R. Klein Lecture. *International Economic Review* 45, s. 327–350.
- Liebowitz, S. J. ja S. E. Margolis (2001): *Winners, Losers & Microsoft. Competition and Antitrust in High Technology*. Revised edition. The Independent Institute. Oakland, CA.
- Motta, M. (2004): *Competition Policy. Theory and Practice*. Cambridge University Press. New York.
- Puhakka, M. (2004): Kommentti. *Talous & Yhteiskunta* 4/2004, s. 32–33.